

Selçuklu: Hatırlamak ve düşünmek için...

'Saray ve Kozmos'ta Shaika R. Canby, Deniz Beyazıt, Martina Rugiadi ve A. C. S. Peacock başta olmak üzere diğer uzmanların yazdıklarıyla Selçukluların da nasıl savaş içinde savaşarak 'oldukları'nı, 'oluşturdukları'nı ve kültürü ne şekilde yarattıklarını görebiliyoruz.

Osmanlı tarihi ve Osmanlılar döneme döneme konuşulup anlatılır da iş Selçuklulara gelince duraksanır. Herkesin dilinin ucuna gelip de unutuverdiği, hatırlamakta zorlandığı o bilindik söz gibidir Selçuklular. Oysa her bakımdan varlıklarını onlara borçlu Osmanlılar. **Anadolu, Irak, Suriye başta olmak üzere tarihi ve kültürel coğrafyanın zemini ilkin Selçuklular vasıtasıyla tecrübe edilmiştir. Eldeki tarihi kaynakların yeterli olmayışı bir yana, birden çok Selçuklu varlığı da ayrı mesele.** Asya'da büyüyüp Anadolu'da erimiş, yine Asya kökenli bir kâbus olan Moğollar tarafından ölüm fermanı yazılmış bir uygarlıktan söz açılıyor. Uygarlık dedim bilerek, çünkü ikide bir dilimize gelmesi bundan.

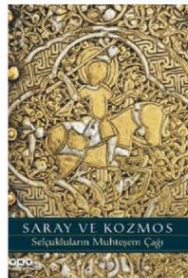
'Saray ve Kozmos/Selçukluların Muhteşem Çağı' da zaten bunun peşinde bir katalog kitap. Shaika R. Canby, Deniz Beyazıt, Martina Rugiadi ve A. C. S. Peacock başta olmak üzere sahanın diğer uzmanlarının yazdıklarıyla Selçukluların da nasıl savaş içinde savaşarak 'oldukları'nı, 'oluşturdukları'nı ve kültürü ne şekilde yarattıklarını görebiliyoruz. 'İran, Anadolu, Kuzey Irak ve Kuzey Suriye'de üretilen oluş sanatı bütün yönleriyle' sergilenmekle kalmıyor, Thomas P. Campbell'in vurgusuyla 'yaşama sevincinin yanı sıra dini inancın da ifade bulduğu eserlerin' geçidine dönüşüyor. Moğollar ve Timurlardan farklı olarak Selçuklu 'fethlerinin mevcut kültürel yapıyı temel alıp geliştirmesi, Batı Asya'da ortaçağ sanatının en yaratıcı dönemlerinden birini başlatması'nın altı çiziliyor.

Selçuklu tarihinin önde gelen uzmanlarından Peacock'un yazısı son derece aydınlatıcı ve ufuk açıcı. Peacock, Büyük Selçukluların ortaya çıkışından Anadolu Selçuklularının doğup yıkılışına kadar geçen süreyi 'bozkır geleneği, İran ve İslam' üçgeninde yorumladıktan sonra özellikle kurulan siyasi sistemi 'Nizami mül-

kün düşündürdüğünden fazla Türk ve daha az İranlı' diye yorumluyor. Ayrıca, İslamiyetin Selçuklulara 'şamanizmden değil Yahudilikten geçtiğini' iddia ediyor. Uzun sürmüş bir tarihi çok temel vasıflarıyla anlamak açısından kritik bir metin Peacock'un yazdıkları.

'Doğunun ve Batının Sultanları', 'Saray Yaşamı', 'Bilim, Tıp ve Teknoloji', 'Astroloji, Büyü ve Hayvanlar Âlemi', 'Din ve Kitabet', 'Mezar Sanatları'. Bütün bu başlıklar altında Selçukluların kültürel geçmişlerini izleyebiliyoruz kitap boyunca. 'Hükümdarların siyasal konumlarının tehlikede olduğunda bile, sadece otoritelerini değil, incelikli zevklerini ve geniş bilgilerini de sergileme' ihtiyacı içinde olmaları, rekabetçi kültürel coğrafyayla da ilgilidir. Temas içinde olunan birbirinden farklı kültürler kendiliğinden bir kıyas fikri de yaratmış gözüküyor. İktidar, inanç ve maddi zenginlik belki asıl kültüre yansıdığına anlam bulur düşüncesi döneme hâkim gözüküyor.

Mini heykelcikler, paralar, tabaklar, kumaşlar, mimari yapılar, yazma kitaplar, kaleler, kervansaraylar, seramikler, silahlar, mezar taşları, kandiller, kaftanlar, takılar, mücevherler, buhurdanlar, mutfak malzemeleri, hayal gücü, ince şiirsellik, teknik bilgi, yaşama iştiyakı, inanç heyecanı, iktidar tutkusu, hasılı bir yeryüzü kozmosu kurma isteği bütün detaylarıyla burada. Akla, göze, rüyaya, ruha, nereye dokunabilecekse oraya uzanacak kadar çok yönlü. Dilin ucunda. Selçuklu. Hatırlamak ve düşünmek için. ■

SARAY VE KOZMOS SELÇUKLULARIN MUHTEŞEM ÇAĞI

Sheila R. Canby, Deniz Beyazıt, Martina Rugiadi, A. C. S. Peacock
Çeviren: Erdem Gökyaran
Yapı Kredi Yayınları, 2022
380 sayfa.